

Literatura, film, tisk, videoigre: NE prevodom brez duše

V zadnjem času se je v javnem in zasebnem prostoru pojavilo več generativnih jezikovnih in slikovnih modelov, ki se razvijajo s svetlobno hitrostjo in so dostopni vsakomur za vse vrste pisnih in ustvarjalnih nalog. Ti modeli oblikujejo svet, v katerem človek pri ustvarjanju sčasoma ne bo več sodeloval, in pospešujejo avtomatizacijo številnih ustvarjalnih in intelektualnih poklicev, za katere je donedavna veljalo, da jih ni mogoče mehanizirati.

Ta tehnološki razvoj je, tako kot ves kulturni in ustvarjalni sektor, zelo prizadel tudi literarno in avdiovizualno prevajanje. Številne poklicne organizacije so objavile jasno stališče, v katerem so obsodile vpliv teh tehnologij na naše delo, stvaritve in življenje: AVTE (Audiovisual Translators Europe) leta 2021, STAA (Syndicat des Travailleuses Artistes-Auteurices) leta 2022, ATLAS (Association pour la promotion de la traduction littéraire) in ATLF (Association des Traducteurs Littéraires de France) marca 2023.

Od takrat so se ta orodja razvijala in širila na škodo delovnih razmer umetnikov in umetnic ter ustvarjalcev in ustvarjalk, pri čemer so osiromašila razmišljanje in ogrozila kakovost ustvarjenih besedil in slik. Nepreglednost uporabe teh praks še naprej prispeva k njihovemu tihemu in zahrbtnemu širjenju.

Prevajalci in ustvarjalci na področju književnosti, filma in avdiovizualnih umetnosti, videoiger in medijev opozarjamo na uporabo programov za jezikovno prekodiranje v naših poklicih in tudi širše pri ustvarjanju tako imenovanih kulturnih in intelektualnih del. Naše prevajalske odločitve so v svojem bistvu človeške odločitve. Vključujejo izkušnje, razmislek, občutke in slogovne izbire, ki ne morejo biti rezultat avtomatizirane reprodukcije, temelječe na statistični podlagi. Zato se zdi absurdno in nesmiselno, da bi jih lahko bodisi zaradi domnevnih finančnih razlogov bodisi zaradi resničnega ali namišljenega prihranka časa prepustili strojem.

Uporaba teh programov škoduje kulturi kot celoti, saj jo uniformira, pogloblja številne, zlasti rasistične in seksistične predsodke, ki jih umetna inteligenca v procesu učenja sprejema prek učnih vsebin, ter krepi glasove in jezike, ki že prevladujejo na spletu, vse to na račun tistih, so v digitalnem okolju slabše podprti. Tovrstna uporaba omejuje ustvarjalce in ustvarjalke s škodljivo logiko produktivnosti (čedalje krajši roki, čedalje več pomožnih nalog), kar še dodatno slabo vpliva na naše življenje in delovne razmere.

Ti generativni programi se napajajo z obstoječimi deli ljudi, ki jih brez soglasja avtorjev "rudarijo" kot preproste množične podatke. Poleg tega je obdelava podatkov še vedno odvisna od ogromne količine nevidnega dela posameznikov, ki pogosto poteka v grozljivih, slabo plačanih, nečloveških in celo travmatičnih razmerah (zlasti pri moderiranju vsebin). Skladiščenje podatkov, potrebnih za

izvajanje in usposabljanje algoritmov, pa ima glede na svoj ogljični odtis in porabo energije katastrofalne posledice za okolje.

To, kar se mogoče zdi kot napredek, v resnici vodi v velikansko izgubo strokovnega znanja ter kognitivnih in intelektualnih sposobnosti v vseh človeških družbah ter utira pot v brezdušno, brezsrčno in brezčutno prihodnost, nasičeno z uniformiranimi vsebinami, ki se proizvajajo na hitro in v skoraj neomejenih količinah. Stojimo pred točko, od koder ni več vrnitve in za katero si ne bomo nikoli odpustili, da smo jo dosegli.

Ne želimo, da bi umetna inteligenca postala sprejemljiva alternativa človekovemu ustvarjanju. Zato izrecno zahtevamo:

- da založniki, ponudniki podnaslavljanja in sinhronizacije, filmske in avdiovizualne produkcijske in distribucijske družbe, studii za videoigre ter medijske hiše zavrnejo uporabo umetne inteligence kot domnevnega orodja za prevajanje ter ustvarjanje umetniških del in besedil;
- da so založniki in izdajatelji televizijskih programov dolžni obvestiti potrošnike o vseh izdelkih s področja kulture, v katere je na kateri koli točki ustvarjalne verige posegla umetna inteligenca;
- da se za dela, ki jih je v celoti ali delno zasnovala umetna inteligenca, ne namenja javnega financiranja ali pomoči.

Pozivamo vse ustvarjalce intelektualnih del ter vse založnike in izdajatelje televizijskih programov, naj dejavno organizirajo zavračanje vsakršne uporabe umetne inteligence na področju kulture.

Pozivamo tudi širšo javnost, ki bere knjige, gleda filme, igra videoigre in ceni dela, ki jih ustvarjamo, naj se odzove na naš poziv in podpre našo akcijo, da bo lahko še naprej uživala v pristni kulturi, ki jo ustvarjajo ljudje, ki dostojno živijo od svojega poklica.

--

V slovenščino prevedla Barbara Müller/ Traduit en slovène par Barbara Müller